

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Малацай І.В.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПІВДЕННО – СХІДНОЇ ЄВРОПИ
(УГОРЩИНА, РУМУНІЯ, АЛБАНІЯ)

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
для студентів зі спеціальності «Історія та археологія»

КИЇВ – 2017

УДК 94 (4) (439+ 498+496.5)

Малацай І. В. Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія).

Навчально-методичний посібник для студентів, які навчаються за спеціальністю «Історія та археологія» (денна форма навчання). – Київ, 2017. – 61 с.

У методичному посібнику на основі вітчизняної та іноземної наукової літератури і джерел пропонується короткий огляд політичного, соціального, економічного та культурного розвитку країн і народів Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)

Посібник призначений для студентів спеціальності «Історія та археологія» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор

Вячеслав Михайлович Мордвінцев

завідувач кафедри історії Центральної та Східної Європи Київського національного університету імені Тараса Шевченка

кандидат історичних наук, доцент

Андрій Миколайович Пижик

завідувач кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Рекомендовано до друку Вченою Радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 14 від 22 червня 2017 р.)

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Зміст

Передмова. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
Методика самостійної роботи з вивчення навчальної дисципліни.....	9
Програма навчальної дисципліни.....	17
Структура навчальної дисципліни.....	26
Завдання з самостійної роботи.....	28
Орієнтована тематика письмових робіт (рефератів).....	33
Запитання на залік.....	35
Глосарій.....	39
Хронологія.....	53
Рекомендовані джерела та література.....	58

ПЕРЕДМОВА

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)» є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців з історії. Даний науково-методичний посібник передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з історії Центральної та Південно-Східної Європи від найдавніших часів до початку ХХІ ст. Лекційні заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку народів цього регіону, ознайомитися з джерелами та історіографією. Пропонована тематика лекційних занять відповідає головним періодам світової історії і структурі зазначеного курсу. Головна увага курсу зосереджена на вивченні особливостей становлення регіонів з означенням передумов до формування самостійних національних держав. Серед питань, що виносяться на лекційні заняття є проблеми історії народів Центральної та Південно-Східної Європи, зокрема особливості суспільного розвитку окремих країн, порівняння політичних систем, соціальних структур, визначення ролі міжнародних стосунків у різні періоди історичного розвитку. Курс, розрахований для магістрів, є однією з головних складових гуманітарної підготовки. Вивчення курсу «Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)» і досягнення поставлених завдань здійснюється через цикл лекційних завдань, а також за допомогою самостійної роботи студентів у визначеному обсязі, яка проводиться як в аудиторіях у присутності і під керівництвом викладача, так і позааудиторно, тобто вдома або в бібліотеці.

Мета дисципліни – формування у студентів цілісних знань з історії країн Європи, опанування ними суті процесів, що відбувалися у Центральній та Південно-Східній Європі починаючи від найдавніших часів і завершуючи сьогоденням, усвідомлення взаємозв'язку та взаємозалежності історичних явищ, закономірностей загального розвитку людської цивілізації у європейському просторі, ролі в ньому об'єктивних й суб'єктивних чинників.

Завдання навчальної дисципліни – виробити у студентів вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, оцінювати найважливіші події та явища європейської історії в контексті світової; навчити студентів зіставляти історичні події з епохами, орієнтуватися в науковій періодизації історії країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщини, Румунії та Албанії); виробити вміння знаходити, критично аналізувати, систематизувати і узагальнювати потрібну інформацію щодо історії румун, угорців та албанців від найдавніших часів до сьогодення; сформувати навички застосовувати набуті знання для прогнозування суспільно-політичних процесів у країнах регіону, вивчення та викладання історичних дисциплін. Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Албанії, Румунії та Угорщини) має значний світоглядний аспект, що припускає вироблення в професійних істориків навички самостійних оцінок і власних суджень з розглянутих історичних проблем. У курсі історії країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщини, Румунії та Албанії) пропонується забезпечити три рівні знання: морфологічний (факт), семантичний (зміст факту), прагматичний (оцінка історіографічна і власна студента).

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- місце та роль європейських народів у світовому історичному процесі;
- основні періоди розвитку їх історії, особливості, визначальні події та явища в кожному з них;
- витоки й походження етносів;
- загальні закономірності та регіональну (субрегіональну) специфіку історичного розвитку угорців, румун та албанців;
- типологію державних утворень;
- історію суспільно-політичних та соціально-економічних процесів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи, роль і місце в ній видатних історичних осіб;
- основні риси матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок зі світовою культурою.

ВМІТИ:

- аналізувати основні концепції й гіпотези етногенезу народів Центральної та Південно-Східної Європи;
- об'єктивно і аргументовано оцінювати тенденції історичного розвитку угорців, румун та албанців з давніх часів до початку XXI ст., спираючись на різні типи джерел та наукову літературу;
- визначати особливості процесу державотворення та християнізації в регіоні;
- працювати з комплексом наративних і документальних джерел;
- вести самостійні дослідження в межах дисципліни;
- застосовувати на практиці знання, отримані в процесі навчання;

Місце дисципліни: навчальна дисципліна «Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)» є важливою складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Курс, розрахований для студентів історичного факультету денної та заочної форм навчання, є однією зі складових гуманітарної підготовки магістрів-істориків. Пов'язаний з дисциплінами «Роль особи в історії», «Етнографічний чинник у всесвітній історії» та ін. Вивчення курсу і досягнення поставлених завдань здійснюється через цикл лекційних занять, а також за допомогою самостійної роботи студентів у визначеному обсязі, що проводиться як в аудиторіях в присутності та під керівництвом викладача, так і позааудиторно, тобто вдома чи в бібліотеці.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти. Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою. У змістовий модуль 1 (ЗМ 1) входять теми 1–12, у змістовий модуль 2 (ЗМ 2) – теми 13–19. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Обов'язковим для заліку є набрання студентами 40 балів за поточну роботу (поточний контроль, модульний контроль 1–2)

Оцінювання за формами контролю. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в трьох формах: поточний контроль (тестування), письмова робота -

реферат і підсумковий контроль (письмовий залік – 3 семестр). Загальна сума балів – 100 балів (із них, поточний модульний контроль 80 балів; підсумковий контроль – 20 балів).

Змістовий модуль 1.			Змістовий модуль 2.			Залік
Історичний розвиток Угорщини та Румунії від найдавніших часів до початку ХХІ ст.			Історичний розвиток Албанії від найдавніших часів до початку ХХІ ст.			
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20
Самостійна робота	Письмова робота (реферат)	Модульний контроль	Самостійна робота	Письмова робота (реферат)	Модульний контроль	
10	10	20	10	10	20	

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі тестування. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 (модулі 1–2).

Критерії оцінювання самостійної роботи у тестовій формі (від 0 до 10 балів):

10 запитань:

- а) вірна відповідь на одне запитання – 1 бал;
- б) невірна відповідь – 0 балів.

ПИСЬМОВА РОБОТА (РЕФЕРАТ)

Написання студентами письмових робіт (рефератів) з тематики курсу «Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)» є обов'язковою формою контролю. В процесі підготовки реферату студент отримує навички самостійної роботи з літературою, вміння узагальнювати різні точки зору на події, висловлювати свої погляди на існуючі проблеми.

Критерії оцінювання письмової роботи (реферату) (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів)

- глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції - 10-8 балів
- обґрунтоване розкриття проблеми - 7-6 балів
- тема розкрита неповно - 5-4 балів
- реферат суто компілятивного рівня – 3-1
- реферат не зарахований - 0 балів

Самостійна робота студента має на меті закріпити і поглибити набуті знання

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

По завершенні вивчення кожного змістового модуля студент складає модульний контроль (МК). Участь всіх студентів в контрольному заході обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі і виконується на останньому лекційному занятті даного змістового модуля. Максимальна кількість балів, яку можна набрати за МК: 20 бали.

Студент, який з поважної причини пропустив МК, зобов'язаний надати відповідний документ і викладач за погодженням з деканатом призначає нову дату проведення МК.

Критерії оцінювання модульного контролю у тестовій формі: 20 запитань

- а) вірна відповідь на одне запитання – 1 бал;
- б) невірна відповідь, відсутність відповіді – 0 балів.

Результати складання семестрового заліку оцінюються за 100 бальною шкалою ("зараховано", "незараховано") і вносяться до залікової відомості та залікової книжки студента.

МЕТОДИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ВИВЧЕННЯ КУРСУ

1. Місце самостійної роботи у навчальному процесі.

Самостійна робота студентів (СРС) – органічна і невід'ємна частина навчального процесу, значення якої полягає в тому, що вона:

- формує потребу і навички систематичного і обґрунтованого вивчення документів;
- дозволяє напрацювати навички наукового пошуку;
- створює сприятливі умови для повного використання індивідуальних особливостей людини у навчанні;
- найважливішою умовою формування світоглядних засад;
- сприяє набуттю таких якостей, як наполегливість та системність у виконанні роботи.

Велике значення самостійної роботи у підготовці сучасних фахівців підтверджується багатою практикою. Сьогодні СРС приділяється особливе місце в організації навчання. Кількість обов'язкових аудиторних занять скорочується, посилюється акцент на організації самостійної роботи, що розвиває й індивідуальні форми навчання і виховання. Уміння творчо мислити, орієнтуватися в потоці наукової інформації, самостійно ставити і вирішувати принципово нові завдання. Сьогодні процес навчання у вищому закладі освіти все більше спирається на самостійну, близьку до дослідної, роботу студента.

Без самостійної роботи важко набути поглиблених знань. Оволодіння навичками самостійної роботи дає студентові змогу виконувати необхідну роботу якісно і в мінімальний термін. Вища школа покликана навчити студентів працювати в повну міру їх можливостей і здібностей, розвивати в них смак до творчого пошуку, виховувати у майбутніх фахівців прагнення до постійного збагачення і поновлення набутих знань. У підсумку СРС має сформувати у студентів знання та уміння, що дозволять їм самостійно вирішувати професійні завдання і проблеми.

У поняття "самостійна робота" входить не тільки та робота, яку студенти виконують під час самопідготовки, але і самостійна діяльність у процесі навчання.

Таким чином, СРС складається як з аудиторної роботи на лекціях, так, і з позааудиторних занять.

Уся практика вивчення дисципліни «Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщина, Румунія, Албанія)» спрямована на вироблення здатності самостійно розмірковувати над актуальними соціально-економічними та політичними проблемами, свідомо засвоювати теоретичні положення.

У широкому значенні зміст СР з гуманітарних дисциплін включає:

- слухання і конспектування лекцій;
- вивчення рекомендованої літератури, джерел та їх опрацювання;
- підготовка рефератів;
- участь у роботі наукового гуртка при кафедрі, підготовка наукових доповідей і повідомлень на студентські науково-практичні конференції;
- підготовка до заліків та іспитів.

2. Методичні рекомендації з самоорганізації самостійної роботи

Багато залежить від самого студента, від його ставлення до навчання, до виконання своїх обов'язків. Щоб навчитися самостійно засвоювати матеріал, він повинен проявити силу волі, наполегливість і цілеспрямованість, виховувати в собі тверду самодисципліну, виробляти і дотримуватися розумного режиму навчання і відпочинку. Навчати їх у всьому поводитися самостійно - мислити, обмірковувати, планувати свою роботу, тобто цінити свій час і уміти розподіляти його, бачити перспективу в роботі, передбачати можливі труднощі тощо. При цьому необхідно чітко уявляти, які види СР і у якому обсязі можна виконати.

Як органічна частина всього навчального процесу, самостійна робота студентів містить такі елементи:

- уміння уважно слухати й записувати лекції;
- вивчення (читання, опрацювання), документів, доповідей;
- підготовка до семінарських занять і активну участь у їх роботі;
- участь у конкурсах студентських наукових робіт;
- підготовку до поточного контролю успішності, заліків та екзаменів.

На самостійне вивчення «Історія програмою передбачено 80 год.

Самостійне вивчення даної дисципліни у позааудиторний час передбачає:

- 1) вивчення джерел;
- 2) роботу з підручниками;
- 3) підготовку до написання рефератів;
- 4) аналітичну роботу над проблемними питаннями.

Успіх такої роботи багато в чому залежить від уміння активно працювати цілеспрямовано, раціонально організовуючи роботу (визначити її обсяг у відповідності з навчальною програмою курсу; визначити календарні терміни виконання навчальних завдань; скласти календарний індивідуальний план).

Організуючою формою самостійної роботи є навчальна лекція. Лекція виконує установчо-методичну функцію. Лекції визначають зміст і теоретичну спрямованість усього навчального процесу, їм належить провідна роль у викладанні предмету, в поглибленому розкритті найважливіших положень. Саме на лекції викладач наочно демонструє застосування методичних принципів теорії до аналізу актуальних проблем господарювання. Тому рекомендується уважно стежити за логікою викладання матеріалу лектором.

Лекція відіграє організаційну та направляючу роль у навчальному процесі; вона є науково-теоретичною і методичною основою для інших видів навчальної діяльності студентів. На лекціях визначається також обсяг напрямки, методи і засоби самостійної роботи з вивчення документів, навчальної та наукової літератури.

На лекції студенти знайомляться з актуальними проблемами дисципліни, ключовими проблемно-концептуальними методологічними аспектами, що вивчаються. У лекції визначаються спрямування, методи, засоби самостійної роботи студентів із поглибленого вивчення праць, документів та їх конспектування.

Лекції принесуть найбільшу користь тільки в тому випадку, якщо її не тільки уважно слухати, але й стисло і чітко записувати основні положення, перемальовувати схеми, діаграми, таблиці. Конспект лекцій є корисним під час

підготовки до семінарських занять та особливо в ході самостійного вивчення предмету в міжсесійний період.

Напередодні наступної лекції корисно відновити в пам'яті зміст попередньої, ознайомитися з літературою до нової теми. Це значною мірою полегшує сприйняття наступної теми.

3. Методика вивчення джерела.

Вивчення історії передбачає особливі вимоги до самостійної роботи над джерелами, оволодіння навичками поглибленого вивчення історичних текстів. Працюючи над ними, рекомендується спочатку ознайомитися з відповідним розділом навчальної програми, прочитати відповідний розділ навчального посібника, конспект лекції. Після цього необхідно звернути увагу на загальну характеристику джерела (автор, повна назва книги або брошури, місце і рік видання, видавництво), його структуру (прочитати підзаголовки, у яких відбито основні ідеї твору) та обсяг. Це дає можливість відразу скласти загальне уявлення про джерело, його зміст, визначити для себе план його вивчення. Наступний етап в роботі над текстом - знайомство з переднім словом та вступом, якщо такі в ній є. З цього можна скласти більш повне уявлення про задум автора, мету його твору.

Робота з джерелами і з літературою в цілому вимагає знання соціокультурного контексту (історичних умов, конкретних обставин епохи тощо) проблем, що розглядаються автором. Необхідно також ознайомитися з науковим апаратом твору: посиланнями на інші джерела, додатками і т. ін.

Після попереднього ознайомлення з твором слід перейти до наступного етапу в роботі - безпосереднє знайомство з текстом, аналіз проблем, які в ньому ставляться. У процесі читання рекомендується дотримуватися таких вимог: читати джерела не поспішаючи, уважно, ретельно обмірковуючи його зміст, намагатися дістатися глибокого розуміння й засвоєння прочитаного, виділяючи найважливіше, найсуттєвіше. Особливу увагу слід звертати на ті текстуальні фрагменти, які виділені курсивом, жирним шрифтом, розрядкою. Таким чином підкреслюється значення важливих положень у роботі, ідей, думок автора. Не рекомендується

переривати читання в середині речення, абзацу, параграфу, тому що незакінчена думка не засвоюється.

Опрацьовуючи текст, не можна залишати поза увагою незрозумілі, незнайомі слова, для з'ясування їх змісту необхідно користуватися словниками. Постійна й кропітка робота з довідковим матеріалом (історичний, політологічний, економічний словники, словник іноземних мов, енциклопедичні видання) сприяє набуттю термінологічної ерудиції та є індикатором загальної освіченості спеціаліста.

Необхідно обов'язково прагнути до осмисленого читання, усвідомлення кожної фрази, важливим є перечитувати незрозуміле, шукати відповіді на питання, що виникають у процесі читання, знаходити в тексті суть, головні думки та ідеї. Усвідомлене читання дозволить знайти відповіді на питання про те, яке значення мають теоретичні положення твору в сучасні дні.

Не слід боятися труднощів, незрозумілих місць. Зустрівши складний за змістом абзац або параграф, необхідно перечитати важке місце вдруге, відмітити його, щоб пізніше до нього повернутися. Навички самостійної роботи накопичуються поступово і залишаються у свідомості в процесі підвищення політичного, загальноосвітнього і культурного рівня.

Осмислене читання сприяє не тільки розумінню, але й запам'ятовуванню прочитаного. Активне запам'ятовування матеріалу під час читання вимагає особливої психологічної установки (вольових зусиль) на запам'ятовування. Крім волі і установки на запам'ятовування, існує ще один спосіб, який полегшує роботу пам'яті, самоконтроль за тим, чи зрозуміло і як зрозуміло те чи інше положення автора. Якщо на поставлені запитання пам'ять дає повні відповіді, якщо головне з прочитаного відтворюється в пам'яті, читання ведеться правильно. Такий самоконтроль повинен супроводжувати читання текстів від початку до кінця.

Розглянувши основний зміст першоджерела, можна переходити до заключного етапу самостійної роботи над ним - опрацювання. Запис прочитаного дозволяє зрозуміти і точно сформулювати положення, засвоїти ідейний зміст твору. Записи організують, полегшують засвоєння матеріалу, активізують увагу,

полегшують розумову працю. Конспектування - це не механічний процес виписування цитат, а творчий процес засвоєння матеріалу. Всякий запис потребує попередньої переробки в свідомості тих думок, ідей, які планується занотувати. Осмислене конспектування не тільки допомагає засвоїти зміст твору, але і підвищує культуру мислення, знайомить з системою доказів, які застосовуються видатними авторами.

Можна сказати, що конспект є індивідуальним навчальним посібником. Але він цілком виправдовує себе тільки в тому випадку, якщо складений у результаті серйозної самостійної роботи над першоджерелом. Складений таким чином "конспект" занадто об'ємний, основні зусилля на його створення витрачаються на переписування першоджерела. До того ж через неможливість переписати всі положення книга, конспект, як правило, набуває безсистемного характеру, у ньому не виділено головне від другорядного.

Інша крайність - скорочені записи окремих положень, цитат, не пов'язаних одна з одною. При цьому самі цитати виписуються не за ознакою їх змістовного навантаження, а за їх мовною блискучістю та іншими зовнішніми визначеннями. Такий формальний конспект - це догматичний підхід до вивчення теми.

Конспект - це стисле викладення основних суттєвих питань, ідей, проблем книги, статті, того чи іншого документа. Конспект є довідниковим матеріалом, який полегшує підготовку до семінарського заняття, заліку або іспиту. Він повинен послідовно охоплювати основні проблеми і напрямки вивченого матеріалу, обґрунтовувати основні положення за допомогою виписаних фактів, даних статистики і т. ін.

За характером оформлення конспекти поділяються на три види: текстуальний, вільний, змішаний. Під час конспектування джерел з навчальною метою краще користуватися вільним або змішаним конспектом. У вільному конспекті викладання твору ведеться своїми словами, але не виключається використання і авторських фраз, висловів, текстуальних записів. Складаючи вільний конспект, не бажано відступати від авторського плану книги або статті. Помилки припускають ті студенти, які складають конспект відповідно до плану семінару, відступаючи від

логічної структури джерела. Вільний конспект надає змогу краще усвідомлювати і закріплювати в пам'яті прослухане, прочитане. Змішаний конспект поєднує позитивну якість не тільки вільного конспекту, але й інших видів запису. У змішаному конспекті допускаються записи і у вигляді плану, цитат, виписок та схем, складених на авторському матеріалі.

Таким чином, запис прочитаного, в якій би формі він не проводився - результат великої самостійної творчої праці з вивчення та засвоєння джерела, важливий етап самостійної роботи.

Отже правильна підготовка організації самостійної роботи є важливим чинником підвищення ефективності і якості набуття теоретичних знань.

Методичні рекомендації і тематика контрольних робіт (рефератів)

У процесі роботи слід виділити кілька етапів: вибір теми та пошук необхідної літератури, вивчення зібраних матеріалів, написання контрольної роботи (реферату) і захист на семінарі чи в індивідуальній співбесіді з викладачем.

Після вибору та осмислення теми, яка зацікавила студента, необхідно отримати консультацію у викладача щодо складання попереднього плану та тематичної літератури. Ознайомлення з літературою є дуже відповідальним етапом роботи над контрольною роботою (рефератом), оскільки сьогодні є чимала кількість публікацій, які носять тенденційний, досить поверховий характер і містять суперечливі положення та висновки, в яких ігнорується глибинне історичне підґрунтя сучасних процесів. Це повинно спонукати студента до самостійного науково-теоретичного узагальнення сукупності відомих фактів і трактування історичних подій.

Після опрацювання літературного матеріалу складається план, який включає три-чотири питання, що розкривають зміст теми. Найважливіші вимоги до реферату – змістовність, логічна послідовність, органічний зв'язок викладу окремих питань. Після розкриття кожного питання плану обов'язково робляться висновки, а після розгляду всієї теми робиться ґрунтовний загальний висновок.

Усі теоретичні положення і висновки мають бути аргументовані з посиланнями на першоджерела. Наприкінці контрольної роботи (реферату) подається список використаної літератури.

Обсяг реферату (20-22) рукописних сторінок. На титульній сторінці вказують назву навчального закладу, факультет, курс, групу, прізвище, ім'я по-батькові студента, тему роботи, прізвище та ініціали викладача, який керує виконанням роботи. На наступній сторінці розміщують зміст. Сторінки обов'язково нумерують.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Історія Угорщини та Румунії від найдавніших часів до початку XXI ст.

Вступ. Предмет та завдання курсу

Предмет та основні завдання курсу. Актуальність і ступінь наукової розробленості проблеми. Загальна характеристика джерельної бази, літератури. Мета, методи й форми вивчення курсу. Хронологічні межі курсу. Методичні поради до вивчення питань, винесених на самостійне вивчення. Значення історії Албанії, Румунії, Угорщини у вивченні світової та вітчизняної історії, інших наук. Основні етапи історії країн Центральної та Південно-Східної Європи (Угорщини, Румунії та Албанії) внутрішні особливості кожної з них.

Тема 1. Історія угорських земель до появи мадяр. Переселення угорських племен до Карпатської рівнини. Формування середньовічної монархії (895-1301).

Виникнення угорської держави. Суспільний устрій слов'ян та угорців у IX-X ст. Становлення династії Арпадів. Християнська церква в Угорщині у X-XI ст. Угорська держава на початку XI ст. Зовнішньополітичне становище угорського королівства у XI – на початку XII ст. На кінець XIII ст. Угорщина остаточно перетворюється у європейську державу. У той же час Вона зберігає свої національні особливості, роз'єднаність та суперечливість свого суспільного устрою. Головна причина змін у суспільстві, каталізатором криз та пошуку виходу з них став процес урбанізації Європи. Урбанізація Угорщини, яка розпочалась досить пізно, відбувалася активно і на початок XIV ст. в Угорщині та Трансільванії нараховувалося чимало міст, у яких ремісниче виробництво та промисловість за рівнем розвитку технологій нічим не відрізнялося від західних монархій.

Тема 2. «Золота доба». Послаблення королівської влади в угорських землях (1301-1526). Криза соціально-політичних відносин. Реформація та Контрреформація.

Становлення Анжуйської монархії. Початок міжусобної війни за корону, сепаратизм баронів та остаточне затвердження Карла Анжуйського на угорському престолі. Його внутрішня та зовнішня політика. Правління короля Лайоша Великого (1342 – 1382). Реорганізація королівської канцелярії і судової системи країни. Створення нової таємної канцелярії. Розподіл влади. Економічне зростання та суспільно-політична стабільність, як фактор сприяння розвитку культури, науки та мистецтва в Угорському королівстві. Причини занепаду Угорського королівства в кінці XVI ст. Період правління династії Ягеллонів. Вторгнення турків-османів до меж Угорського королівства. Битва біля Мохача 29 серпня 1526 р. Остаточний розподіл Угорщини на три частини 1541 р. (Габсбурзька Угорщина, Трансільванське князівство, угорські території у складі Османської імперії). Реформація та Контрреформація в Угорщині. Перше антигабсбурзьке повстання під проводом Іштвана Бочкаї (1604-1606). Угорщина наприкінці XVI – XVII ст. П'ятнадцятилітня війна (1591-1606) «Священної ліги» проти Туреччини. Боротьба за владу між імператорами Рудольфом II та його братом Маттіасом. Прийняття «Передвиборчих законів» 1608 р. Австро-турецька війна 1662-1664 рр. Підписання Вашварської мирної угоди. Визвольний рух угорських куруців під керівництвом Імре Текелі у 70-80-х рр. XVII ст. Австро-турецька війна 1683-1699 рр. Євген Савойський. Підписання Карловацького миру та його наслідки для Угорщини.

Тема 3. Реформи періоду «Освіченого абсолютизму». Їх роль у розвитку Угорського королівства.

Угорщина у період правління Карла VI та Марії Терезії (1711-1780). Затвердження умов Сатмарського миру. Прийняття «Прагматичної санкції», як головного документу, що визначав політичні взаємовідносини між Австрією та Угорщиною до 1918 р. Війна за австрійський спадок (1740-1748). Ахенська угода

1748 р. «Освічений абсолютизм» Марії Терезії. Реформи в галузях управління та економіки. Супротив угорського дворянства реформам Марії Терезії. Угорщина у період правління Йосипа II, Леопольда II та Франца I (1780-1835). Радикалізація процесу реформ у період правління Йосипа II. Прийняття Патенту про віротерпимість 1781 р. Запровадження Патенту Про скасування особистої залежності у серпні 1785 р.

Тема 4 . Революційні події в Угорщині у 1848-1849 р. Війна за незалежність.

Рух за реформи в Угорському королівстві у 1831-1847 рр. Поглиблення кризи феодально-абсолютистського режиму в Угорщині. Активізація суспільно-політичного руху - «рух за реформи». Революція та визвольна війна 1848-1849 рр. Виступ Л. Кошута на засіданні Державних зборів Угорщини 3 травня 1848 р. Оприлюднення програми-мінімум угорської революції «12 пунктів» Ш. Петьофі. Реформи Угорської революції. Австро-угорська війна та поразка угорської революції. Капітуляція угорської армії під командуванням генерала Гергея. Капітуляція Угорщини у жовтні 1849 р.

Тема 5. Угорщина за доби «неоабсолютизму». Австро-угорський компроміс 1867 р. Угорщина на початку ХХ ст. Перша світова війна.

Крах австрійського абсолютизму 1859-1867 рр. Поразка Австрії у італійській військовій кампанії. Розпуск угорських Державних зборів 22 серпня 1861 р. Епоха дуалізму (1867-1900). Консолідація системи дуалізму. Угорські політичні партії та їх програми. Політика мадяризації та національні конфлікти останньої чверті ХІХ ст. Економічний розвиток. Аграрні проблеми 90-х р. ХІХ ст. Соціально-економічний та політичний розвиток Угорщини на початку ХХ ст. Загострення політичної кризи 1904 р. Боснійська криза. Розпад коаліції. Криза дуалізму напередодні першої світової війни (1910-1914). Підготовка до війни. Угорщина у перші роки Першої світової війни (1914-1918). Загострення внутрішньополітичної

боротьби в Угорщині. Військові цілі Австрії та Угорщини. Брусиловський прорив. Розпад Австро-Угорщини.

Тема 6. Угорщина у новій політичній системі Центральної Європи. Консолідація угорського суспільства.

Проголошення Угорської народної республіки 15 листопада 1918 р. Проголошення Угорської Радянської республіки у березні 1919 р. Уряд М. Хорті. Значення Тріанонської мирної угоди для Угорщини. Політична боротьба в Угорщині у 20-ті рр. ХХ ст. Поширення фашистських настроїв в угорському середовищі. Підготовка до Другої світової війни. Розвиток культури у повоєнній Угорщині.

Тема 7. Участь Угорщини у Другій світовій війні. Угорщина другої половини ХХ ст. Революція 1956 р. Угорщина на межі ХХ і ХХІ століть.

Угорщина на початку Другої світової війни. Період гітлерівської окупації для угорських територій. Створення нової державної влади. Визволення Угорщини від німецько-фашистських військ у квітні 1945 р. Проведення Аграрної реформи. Встановлення режиму тоталітарної влади. Реформи Імре Надя у 1953-1955 рр. та їх уроки. Революційні події 1956 р. Суспільно-політичне та економічне життя в Угорщині у 60-ті рр. ХХ ст. Економічна реформа 1968 р. та її доля. Реформування політичної системи. Державно-політичні зміни в країні кінця 80-х років ХХ ст. Криза «угорського соціалізму» та затвердження суспільно-політичного плюралізму. «Круглі столи», як спосіб досягти національної згоди. Проведення демократичних виборів. Зовнішньополітичні напрямки та перспективи розвитку Угорщини наприкінці ХХ ст. Основні тенденції у розвитку угорського суспільства на початку ХХІ ст.

Тема 8. Молдавія, Валахія і Трансільванія у добу Середньовіччя. Румунські землі у складі Австрійської та Османської імперій.

Стародавня Дакія. Римо-дакійські війни. Землі даків у складі Римської імперії. Походження румун. Виникнення Волоського князівства у XIII- XIV ст. Створення Молдавського князівства у XIV ст. Їх внутрішній устрій. Формування феодальних відносин. Розвиток міс та торгівлі. Валахія і Молдавія періоду османської експансії. Молдавське князівство на початку XVI ст. Трансільванія у складі володінь Угорської корони (X ст. – 1541 р.). Адміністративно-політичний устрій та розвиток феодальних відносин. Соціально-економічні відносини у другій половині XV – XVI ст. Селянська війна 1514 р. Підкорення Молдавського князівства Османам. Правління Міхая Хороброго у Валахії. Молдавське князівство у першій половині XVII ст. Реформація у Трансільванії. Боротьба Османської імперії та Імперії Габсбургів за Трансільванське князівство. Культура Дунайських князівств і Трансільванії (X – перша половина XVIII ст.) Трансільванія під владою Габсбургів (1690-1848).

Тема 9. Боротьба за національну незалежність. Утворення Румунської держави у 1861 р.

Визвольний рух у Дунайських князівствах у першій чверті XIX ст. Тудор Владіміреску. Валахія і Молдова напередодні та на початковому етапі російсько-турецької війни 1828-1829 рр. Адріанопольський мир та його наслідки для Молдавського та Волоського князівств. Революційний та національний рух у Трансільванії. Процес зародження румунської державності. Проголошення незалежності 1861 р.

Тема 10. Державний устрій Румунії після 1861 р. Характеристика економічного та внутрішньополітичного становища Румунії в кінці XIX – поч. XX ст.

Реформування суспільно-політичного життя. А.І. Куза та М. Когелнічану. Переворот 1866 р. Прихід до влади Гогенцоллерів. Влада коаліції. Національно-політичне життя Румунії наприкінці XIX ст. Розвиток економіки кінця XIX – початку XX ст. Селянські виступи. Соціально-економічний та національно-політичний розвиток.

Тема 11. Участь Румунії у I та II Світових війнах

Зовнішня політика Трансільванії та Румунії напередодні першої світової війни. Зростання економічного потенціалу напередодні війни. Трансільванія у роки війни. Революційний рух у Румунії. Період стабілізації та Реформ (1922-1933). Період диктатури (лютий 1938-червень 1941). Румунська політика напередодні Другої світової війни. Повстання 23 серпня 1944 р. Приєднання Румунії до антигітлерівської коаліції. Діяльність уряду П. Грози.

Тема 12. Режим Чаушеску та його падіння у 1989 р. Румунія на межі XX та XXI ст. Соціально-економічні зміни у розвитку румунського суспільства другої половини XX ст. Суспільно-політичний розвиток Румунії у 90-х роках XX ст. Диктатура Чаушеску. Утиски та переслідування інакодумців. Румунсько-радянські відносини. Падіння режиму Чаушеску. Євроінтеграційні процеси Румунії. Основні напрямки у зовнішньополітичній діяльності на сучасному етапі.

Змістовий модуль 2.

Історія Албанії від найдавніших часів до початку XXI ст.

Тема 13. Албанські землі у давнину. Іллірійці. Іллірійські землі під владою Риму.

Проблема походження іллірійців. Іллірійські племена та їх соціальний розвиток. Грецькі колонії (Бутрот, Епідамн, Аполлонія) та контакти іллірійців із греками. Державні утворення енкелеїв, туалантів, аматів, бюлінів. Римська експансія у землі

іллїрійців та встановлення римського панування. Іллїрійці під владою римлян. Романізація. Утворення провінцій Іллїрік, Далмація, Преваліс, Старий Епір, Новий Епір. Іллїрійські землі за доби Великого переселення народів. Готська міграція.

Тема 14. Албанські землі Доби середньовіччя. Становлення та розвиток албанської середньовічної державності. Албанські князівства XIII – XV ст.

Поява слов'ян на території Албанії і доля слов'янського населення. Болгарська експансія в Албанію у середині IX ст. Албанські землі у складі Першого Болгарського царства. Відновлення візантійської влади. Перші відомості про албанців у візантійських джерелах. Арбанон і проблема його локалізації. Становище албанського населення у складі Візантії. Участь албанців у боротьбі проти норманської експансії на Балканах. Утворення Арберійського князівства (принципату). Карл I Анжуйський і «Королівство Албанія» (1272-1286). Відновлення візантійської влади та відхід анжуйців із Албанії. Розпад держави і утворення албанських князівств. Політична ситуація в албанських землях у XV ст. Феодалні володіння родів Музака, Аріаніті, Кастріоті, Дукагіні та ін.

Тема 15. Албанські землі за доби османського панування. Визвольна боротьба Скандербега. Ісламізація. Шкодринський та Янінський пашалики у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.

Османська експансія на албанські землі. Утворення Албанського та Дїбрського санджаків. Початок боротьби Георгія Кастріоті (Скандербега) проти турецького панування. Створення ліги албанських князів 1444 р. Війни ліги з Венецією. Албанські землі у військово-адміністративній системі Османської імперії: еялети, санджаки, нахії. Становище християнського населення. Причини ісламізації албанського населення і її динаміка. Автономія гірських районів. Родові об'єднання гірських мешканців фізи. Запровадження системи байраків. Суспільне Падіння Шкодринського пашалика у 1831 р. Феодална боротьба у Південній

Албанії та Епірі. Посилення роду Тепелені та заснування Янінського пашалику. Підкорення південної Албанії. Падіння Яніни та ліквідація Янінського пашалику у 1822 р.

Тема 16. Албанія у середині XIX ст. Визвольна боротьба та початок національного Відродження. Призренська Ліга.

Повстання 1833-1835 рр. у Південній Албанії. Тафіль Бузі. Повстання 1835 р. у північній Албанії. Кувенд 1847 р. Визвольна боротьба у північній Албанії у 1860-ті рр. Діяльність Наума Векільхарджи та Зефа Юбані. Вплив повстання у Боснії та Герцеговині на настрої в Албанії. Повстання 1875-1876 рр. в Мірдіті під керівництвом Біб Доли. Утворення Стамбульського комітету. Сан-Стефанський мирний договір. Відкриття національного кувенда у Призрені та створення ліги (10 червня 1878 р.). Абдюль Фрашері. Реакція албанців на умови Берлінського трактату. Вимоги що до створення Албанського вілаєта. Протистояння Албанії Чорногорії та Греції з питання відчуження територій. Створення албанського алфавіту. Створення «Товариства албанського друку». Протистояння радикальних та поміркованих албанських політичних сил. Розгром Албанської ліги турецькими військами. Значення діяльності ліги.

Тема 17. Формування незалежної держави. Албанія в кінці XIX – на початку XX ст. Проголошення незалежності.

Антиосманські виступи 1880-ті – 1890-ті рр. Албанська ліга Пейї. Новий етап національного Відродження. Діяльність Самі та Наіма Фрашері, Ісмаїла Кемалі та ін. Створення албанських культурно-просвітницьких товариств. Виступи 1903-1907 рр. Байо Топули та комітет «За свободу Албанії». Албанія та младотурецька революція. Перший загальноалбанський конгрес у Монастирі (листопад 1908 р.). Діяльність Ісмаїла Кемалі у турецькому парламенті. Опозиція албанських патріотів

младотуркам. Діяльність Фана Нолі. Конгрес у Вльорі та прийняття акту про незалежність Албанії (28 листопада 1912 р.).

Тема 18. Албанія у роки I та II світових воєн.

Албанське питання на Лондонській конференції. Визначення кордонів Албанії. Визнання незалежності Албанії та створення Міжнародної контрольної комісії. Створення «Сенату Центральної Албанії». Період княжіння Вільгельма I. Таємна Лондонська угода 1915 р. про розподіл албанських територій. Окупація території Албанії військами Антанти та Центрального блоку. Албанська автономія у Корчі. Боротьба за цілісність Албанії по закінченню Першої світової війни. Соціально-економічне становище у міжвоєнний період. Період правління Е. Зогу. Албанія у складі «Нової Римської імперії» у роки Другої світової війни. Створення національно-визвольного фронту. Національно-політичне протистояння у роки війни. Звільнення Албанії від фашизму.

Тема 19. Соціально-політичний розвиток албанського суспільства другої половини XX ст. Албанія на межі XX- XXI століть.

Утворення Народної Республіки Албанія. Албано-китайський конфлікт. Падіння тоталітарного режиму. Перемога демократичних сил. Албанське суспільство у 90-х рр. XX ст. Вплив соціалістів на суспільно-політичний розвиток албанського суспільства наприкінці XX ст. Пріоритети зовнішньополітичного розвитку Албанії кінець XX – початок XXI ст.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план лекцій

№	Тема	Кількість годин	
		лекції	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія Угорщини та Румунії від найдавніших часів до початку ХХІ ст.			
	Вступ. Предмет та завдання курсу	1	
2.	Історія угорських земель до появи мадяр. Переселення угорських племен до Карпатської рівнини. Формування середньовічної монархії (895-1301).	1	4
3.	«Золота доба». Послаблення королівської влади в угорських землях (1301-1526). Криза соціально-політичних відносин. Реформація та Контрреформація.	2	4
4.	Реформи періоду «Освіченого абсолютизму». Їх роль у розвитку Угорського королівства.	2	4
5.	Революційні події в Угорщині у 1848-1849 р. Війна за незалежність.	2	4
6.	Угорщина за доби «неоабсолютизму». Австро-угорський компроміс 1867 р. Угорщина на початку ХХ ст. Перша світова війна.	2	6
7.	Угорщина у новій політичній системі Центральної Європи. Консолідація угорського суспільства.	2	4
8.	Участь Угорщини у Другій світовій війні. Угорщина другої половини ХХ ст. Революція 1956 р. Угорщина на межі ХХ і ХХІ століть.	2	6
9.	Молдавія, Валахія і Трансільванія у добу Середньовіччя. Румунські землі у складі Австрійської та Османської імперій.	2	4
10.	Боротьба за національну незалежність. Утворення Румунської держави у 1861 р.	2	4
11.	Державний устрій Румунії після 1861 р.	2	4

	Характеристика економічного та внутрішньополітичного становища Румунії в кінці XIX – поч. XX ст.		
12.	Участь Румунії у I та II Світових війнах. Румунія в умовах соціалістичних реалій.	2	4
13.	Режим Чаушеску та його падіння у 1989 р. Румунія на межі XX та XXI ст.	1	4
14	Модульний контроль	1	
Змістовий модуль 2			
Історія Албанії від найдавніших часів до початку XXI ст.			
15.	Албанські землі у давнину. Іллірійці. Іллірійські землі під владою Риму.	2	4
16.	Албанські землі Доби середньовіччя. Становлення та розвиток албанської середньовічної державності. Албанські князівства XIII – XV ст.	2	4
17.	Албанські землі за доби османського панування. Визвольна боротьба Скандербега. Ісламізація. Шкодринський та Янінський пашалики у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.	4	4
18.	Албанія у середині XIX ст. Визвольна боротьба та початок національного Відродження. Прізенська Ліга.	2	4
19.	Формування незалежної держави. Албанія в кінці XIX – на початку XX ст. Проголошення незалежності.	2	4
20.	Албанія у роки I та II світових воєн.	2	4
21.	Соціально-політичний розвиток албанського суспільства другої половини XX ст. Албанія на межі XX- XXI століть.	1	4
22.	Модульний контроль	1	

Загальний обсяг 120 год.

Лекції – 40 год.

Самостійна робота - 80 год.

ЗАВДАННЯ З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Історія Угорщини та Румунії від найдавніших часів до початку XXI ст.

Тема 1. Історія угорських земель до приходу мадяр. Прихід угорських племен. Формування середньовічної монархії (895-1301). Створення династій. Християнство.

Завдання для самостійної роботи (4 год.):

1. Прихід угорських племен із Азії до Центральної Європи.
2. Формування Середньовічної монархії (895-1301).

Тема 2. «Золота доба». Занепад угорських земель (1301-1526). Криза соціально-політичних відносин. Реформація та Контрреформація.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Вторгнення турків-османів у межі Угорського королівства. Битва біля Мохача 29 серпня 1526 р.
2. Остаточний розподіл Угорщини на три частини 1541 р. (Габсбурзька Угорщина, Трансільванське князівство, угорські території у складі Османської імперії).
3. П'ятнадцятилітня війна (1591-1606) «Священної ліги» проти Туреччини.
4. Визвольний рух угорських куруців під керівництвом Імре Тьоколі у 70-80-х рр. XVII ст.

Тема 3. Реформи періоду «Освіченого абсолютизму».

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. «Освічений абсолютизм» Марії Терезії.
2. Поглиблення кризи феодально-абсолютистського режиму в Угорщині.

Тема 4. Революційні події в Угорщині у 1848-1849 р. Війна за незалежність.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Австро-угорське військове та політичне протистояння.
2. Кошут Лайош, як суспільно-політичний діяч.
3. Придушення угорської революції.

Тема 5. Угорщина у добу «неоабсолютизму». Австро-угорський компроміс 1867 р.
Угорщина на початку ХХ ст. Перша світова війна.

Завдання для самостійної роботи (6 год.)

1. Період правління Коаліції (1907-1910).
2. Урегулювання австро-угорських протиріч. Політична боротьба на поч. ХХ ст.
3. Припинення «конституційного правління» в імперії.

Тема 6. Угорщина у новій політичній системі Центральної Європи. Консолідація угорського суспільства.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Буржуазно-демократична революція в Угорщині.
2. Вплив світової економічної кризи на розвиток угорської економіки.
3. Створення уряду М. Каройї.

Тема 7. Участь Угорщини у Другій світовій війні. Угорщина другої половини ХХ ст. Революція 1956 р. Угорщина на межі ХХ і ХХІ століть.

Завдання для самостійної роботи (6 год.)

1. Криза «угорського соціалізму» та затвердження суспільно-політичного плюралізму.
2. Основні тенденції у розвитку угорського суспільства на початку ХХІ ст.

Тема 8. Молдавія, Валахія і Трансільванія у середньовіччі. Румунські землі у складі Австрійської та Османської імперій.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Внутрішнє та зовнішньополітичне становище Валахії у другій половині XIV – на початку XVI ст.
2. Правління Штефана III Великого (1457-1507).
3. Соціально-економічне становище Молдавського і Волоцького князівств у XVI – XVII ст.
4. Російсько-турецькі війни і дунайські князівства у міжнародних відносинах на Балканах.

Тема 9. Боротьба за національну незалежність. Утворення Румунської держави у 1861 р.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Російсько-турецька війна 1828-1829 рр.
2. Основні риси культурного процесу у Дунайських князівствах і Трансільванії у другій половині XVIII- початку XIX ст.
3. Дунайські князівства у революції 1848-1849 рр.

Тема 10. Державний устрій Румунії після 1861 р. Характеристика економічного та внутрішньополітичного становища Румунії в кінці XIX – поч. XX ст.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Участь Румунії у російсько-турецькій війні 1877-1878 рр.
2. Трансільванія і Банат у 1849-1914 рр.
3. Розвиток науки та культури у другій половині XIX – початку XX ст.

Тема 11. Участь Румунії у I та II Світових війнах. Румунія, як складова соціалістичної системи.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Розвиток румунської культури у міжвоєнний період.
2. Парламентські вибори 1946 р. Проголошення Румунської Народної Республіки.

Тема 12. Режим Чаушеску та його падіння у 1989 р. Румунія на межі XX та XXI ст.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

3. Криза тоталітарного режиму та становлення системи політичного плюралізму.
4. Основні напрямки зовнішньої політики та перспективи розвитку Румунії у кінці XX – початку XXI ст.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.***Історія Албанії від найдавніших часів до початку XXI ст.***

Тема 13. Албанські землі у давнину. Іллірійці. Іллірійські землі під владою Риму.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Епірське царство.
2. Християнізація Іллірії.
3. Держава аріанідів.

Тема 14. Албанські землі у середньовіччя. Становлення та розвиток албанської середньовічної державності. Албанські князівства XIII – XV ст.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Проблема етногенезу албанців у історичній науці. Ранньовізантійський період в історії албанських земель.
2. Албанські землі у складі держави Стефана Душана.
3. Князівство роду Топія у Центральній Албанії. Розквіт князівства у період правління Карла Топія (1359-1388) та приєднання Дурса.
4. Князівство роду Бальші з центром у Шкодарі. Розквіт князівства у період правління Бальші II (1379-1385).

Тема 15. Албанські землі у добу османського панування. Визвольна боротьба Скандербега. Ісламізація. Шкодарський та Янінський пашалики у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Початок боротьби Георгія Кастріоті (Скандербєга) проти турецького панування.
2. Ліга албанських князів. Її створення та діяльність.
3. Значення Шкодринського пашалику як досвіду албанської державності Нового часу.
4. Значення Янінського пашалику для державного розвитку Албанії.

Тема 16. Албанія у середині XIX ст. Визвольна боротьба та початок національного Відродження. Призренська Ліга.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Соціально-економічне становище в Албанії у середині XIX ст.
2. Албанське національне Відродження.
3. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. і Албанія.
4. З'їзд Ліги у Призрені (січень 1881 р.) та затвердження програми автономії Албанії.

Тема 16. Формування незалежної держави. Албанія в кінці XIX – на початку XX ст. Проголошення незалежності.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Соціально-економічне становище Албанії наприкінці XIX – початку XX ст.
2. Антиосманські повстання 1910-1912 рр.
3. Перша Балканська війна і Албанія.

Тема 17. Албанія у роки I та II світових воєн. Соціально-політичний розвиток албанського суспільства другої половини XX ст. Албанія на межі XX- XXI століть.

Завдання для самостійної роботи (4 год.)

1. Прийняття «Органічного статуту Албанії». Проблема цілісності Албанії.
2. Албанія і Перша світова війна.
3. Криза у албано-радянських відносинах.
4. Перспективи розвитку Албанії на початок XXI ст.

ОРІЄНТОВАНА ТЕМАТИКА ПИСЬМОВИХ РОБІТ (РЕФЕРАТИВ)

1. Албанія у роки Другої світової війни.
2. Румунія у роки Другої світової війни.
3. Угорщина у роки Другої світової війни.
4. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її наслідки для Албанії.
5. Албанське національне відродження.
6. Повстання під проводом Дьордя Ракоці та його значення для Угорщини.
7. Проведення політики «освіченого абсолютизму» в Угорських землях.
8. Трансільванське князівство у XVI – XVIII ст.
9. Утворення та діяльність Призренської ліги. Її значення.
10. Трансільванія і Банат у 1849-1914 р.
11. Проголошення Румунської Народної Республіки.
12. Румунська культура у XIX ст.
13. Правління династії Анжу в Албанії.
14. Участь Румунії у російсько-турецькій війні 1877-1878 рр.
15. «Золота доба» та занепад Угорщини 1301-1526 р.
16. Битва при Мохачі 1526 р. Її історичне значення для Угорщини.
17. Реформація та Контреформація в Угорщині.
18. Австро-турецька війна 1662-1664 р.
19. Угорщина за часів правління Карла VI.
20. Революція 1848-1849 рр. в Угорщині.
21. Життя та діяльність Лайоша Кошута.
22. Значення епохи дуалізму (1867-1900) для Угорщини.
23. Румунське національне Відродження.
24. Об'єднання Молдавії та Валахії у 1859 р.
25. Соціально-економічний розвиток Румунії у другій половині XIX ст.
26. Румунські землі у складі Османської імперії.
27. Угорщина наприкінці XVI – XVII ст.
28. Угорщина у IX-XIII ст.

29. Історія угорських земель до приходу маляр: давні культури, набіги кочових племен.
30. Угорщина у період наполеонівських війн 1799-1815 рр.
31. Боротьба за національну незалежність та утворення Румунської держави у 1861 р.
32. Характеристика державного, економічного і внутрішньополітичного становища Румунії у кінці ХІХ – початку ХХ ст.
33. Албанські землі у давнину. Іллірійці.
34. Албанські князівства ХІІІ – ХV ст.
35. Албанія у ХVІІ – ХVІІІ ст. Криза військово-ленної системи.
36. Перші роки незалежної Албанії. Вільгельм І.
37. Албанські землі у період раннього середньовіччя.
38. Релігійне життя у середньовічній Албанії. Поширення ісламу.
39. Проголошення незалежності Албанії.
40. Албанія у другій половині ХХ ст.

ЗАПИТАННЯ НА ЗАЛІК:

1. Албанські землі у Давню добу.
2. Повстання 1924 р. в Албанії. Період правління А. Зогу.
3. Особливості тоталітарного режиму в Албанії. Е. Ходжа.
4. Албанія у роки I світової війни.
5. Становище в Албанії у 1919-1939 рр.
6. Перша Балканська війна і Албанія.
7. Падіння тоталітарного режиму в Албанії. Вибори 1991 р. до Народних зборів.
8. Призренська ліга та її значення.
9. Османська експансія на албанські землі. Створення Ліги албанських князів 1444 р.
10. Державно-політична діяльність І. Кемалі.
11. Визвольна боротьба Скандербєга проти османського панування.
12. Янінський пашалик у др. пол. XVIII – пер. пол. XIX ст.
13. Албанські князівства XIII – XV ст.
14. Шкодринський пашалик у др. пол. XVIII – пер. пол. XIX ст.
15. Албанське національне Відродження.
16. Релігійне життя у середньовічній Албанії. Поширення ісламу.
17. Албанія у роки Другої світової війни.
18. Зовнішня політика АНР др. пол. XX ст.
19. Правління Анжуйської династії в Албанії.
20. Перші роки незалежної Албанії. Вільгельм I.
21. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її наслідки для Албанії.
22. Проголошення Народної Республіки Албанія 1946 р.
23. Проголошення незалежності Албанії.
24. Албанія у XVII – XVIII ст. Криза військово-ленної системи.
25. Албанські землі періоду раннього середньовіччя.
26. Соціально-економічне становище Молдавського і Волоського князівств у XVI – XVII ст.

27. Зародження румунської державності. Проголошення незалежності Румунії 1861 р.
28. Період стабілізації та Реформ в румунських землях (1922-1933)
29. Румунія напередодні Другої світової війни.
30. Соціально-економічні відносини у румунських землях др. пол. XV – XVI ст.
31. Адріанопольський мир та його наслідки для Молдавського та Волоського князівств.
32. Трансільванія під владою Габсбургів (1690-1848)
33. Створення Молдавського князівства у XIV ст. Його внутрішній устрій.
34. Правління Михая Хороброго у Валахії.
35. Визвольний рух у Дунайських князівствах першої чверті XIX ст. Тудор Владіміреску.
36. Основні напрямки зовнішньої політики та перспективи розвитку Румунії у кінці XX – початку XXI ст.
37. Криза тоталітарного режиму та становлення системи політичного плюралізму в Румунії.
38. Розвиток науки та культури у Румунії в другій половині XIX – початку XX ст.
39. Об'єднання Молдавії та Валахії у 1859 р.
40. Повстання 23 серпня 1944 р. Приєднання Румунії до антигітлерівської коаліції. Діяльність уряду П. Грози
41. Повстання під проводом Дьордя Ракоці 1703-1711 р.
42. Парламентські вибори 1946 р. Проголошення Румунської Народної Республіки.
43. Трансільванія і Банат у 1849-1914 рр.
44. Трансільванія у роки першої світової війни.
45. Правління Стефана III Великого (1457-1507).
46. Внутрішньо- та зовнішньополітичне становище Валахії у другій половині XIV – на початку XVI ст.

47. Боротьба Османської імперії та Імперії Габсбургів за Трансільванське князівство.
48. Походження румун. Виникнення Волооського князівства у XIII- XIVст.
49. Підкорення Молдавського князівства Османами.
50. Молдавське князівство у першій половині XVII ст.
51. «Золота доба» та занепад Угорщини у 1301-1526 р.
52. Угорщина наприкінці XVI – XVII ст.
53. Угорщина у роки I світової війни.
54. Соціально-економічний та політичний розвиток Угорщини кін. XIX – поч. XX ст.
55. Реформація та контрреформаційний рух в Угорщині.
56. Угорщина у IX – XIII ст.
57. Угорщина за доби дуалізму.
58. Революційні події в Угорщині 1956 р. Їх причини та наслідки.
59. «Золота доба» та занепад Угорщини у 1301-1526 р.
60. Угорщина напередодні Другої світової війни.
61. Революція 1848-1849 рр. в Угорщині.
62. Проголошення Угорської Радянської республіки.
63. Угорщина на сучасному етапі.
64. Історія угорських земель в Давню добу (доугорську)
65. П'ятнадцятирічна війна 1591-1606 років.
66. Битва при Мохачі. Її історичне значення для Угорщини.
67. Проголошення дуалістичної монархії Австро-Угорщина 1867 р.
68. Угорщина у період наполеонівських війн 1799-1815 рр.
69. Політична боротьба в Угорщині у 20-ті рр. XX ст.
70. Угорська Республіка на межі XX- XXI ст.
71. Угорщина у роки Другої світової війни.
72. Політика «освіченого абсолютизму» в угорських землях.
73. Суспільно-політична діяльність Л. Кошута.

74. Державно-політичні зміни в Угорщині в кінці 80- на поч. 90-х рр. ХХ ст. «Тиха революція».
75. Тріанонський мирний договір.

ГЛОСАРІЙ

Автономія – форма самоуправління частини території унітарної, а іноді й федеративної держави, наділена самостійністю у вирішенні питань місцевого значення в межах, установлених центральною владою. Населення автономної одиниці часто користується ширшими правами, ніж населення адміністративно-територіальних одиниць.

Абсолютизм (абсолютна монархія) – форма феодальної держави, при якій монарху належить необмежена верховна влада. При абсолютизмі держава досягає найвищого ступеня централізації, створюються розгалужений бюрократичний апарат, постійна армія і поліція; діяльність органів станового представництва, як правило, припиняється. Розквіт абсолютизму в країнах Західної Європи припадає на XVII-XVIII ст.

Авторитаризм – тип політичного режиму, який характеризується субординацією суб'єктів політичних відносин, наявністю сильного центру, що має концентровану владу, можливістю застосування насильства чи примусу.

Автохтони (аборигени) – перші жителі країни чи їхні нащадки (на противагу народам, які прибули на дану територію).

Ага (тюркськ. – старший брат, дядько, іноді батько) – військовий титул в Османській імперії. У султанській Туреччині словом «ага» називався командир яничарського корпусу, а також командуючий великими підрозділами цього ж корпусу. Іноді так іменувався і головний писар яничарів. Титул ага носили і окремі чиновники, що очолювали провінційні служби. Поступово соціальне значення цього титулу в Туреччині знижувалося – в останні роки султана та його могли вживати по відношенню до будь-якого військовослужбовця, тоді як почесним стає титул бек. В Ірані, навпаки, титул бек (або бег) міг бути просто ввічливим звертанням, тоді як для більш високих рангів вживався титул ага.

Албанія, Шкіперія (алб. Shqipëria) – держава у Південній Європі, на узбережжі Іонічного та Адріатичного морів. Межує з Грецією, Македонією, Чорногорією та Сербією (частково визнане Косово). Площа країни становить 28 703 км² (138 місце у світі). Населення: 3,6 млн осіб (126 місце у світі). Столиця: місто Тирана.

Офіційна мова – албанська. Грошова одиниця – лек. З січня 1946 по грудень 1976 – народна республіка. У грудні 1976 проголошена Народна Соціалістична Республіка Албанія. З травня 1991 – Республіка Албанія.

Анжуйська династія – королівська династія в Англії вії 54-1399 рр., Південній Італії, Сицилії, Угорщині в 1308-1387 рр., Польщі в 1370-1382 рр. і 1384-1385 рр. Походила від французьких графів Анжу (Anjou).

Антанта (франц. Entente, букв. – згода) («Троїста згода») – союз Великобританії, Франції і Росії; склався в 1904-1907 рр. і об'єднав у ході Першої світової війни проти німецької коаліції більше ніж 20 держав (серед них США, Японія, Італія).

Арпади (Арпадовичі) – династія угорських князів (889-001), потім королів (1001—1301), заснована князем Арпадом близько 890 року, який об'єднав угорські племена і заснував Угорщину. Найвизначніші представники Арпадів: Стефан I Святий (Іштван) (997-1038) – перший король з династії Арпадів, запровадив християнство, здійснив низку реформ; Ласло (Владислав I Святий; 1077-1095); Коломан I (Кальман Книжник; 1095-1116). За правління двох останніх Угорщина досягає найбільшої могутності. У наступний період правління Арпадів розпочався процес занепаду угорської держави. Вже Андрій II (1205-1235) змушений видати в 1222 році Золоту буллу, яка містила значні поступки магнатам і дворянству і посилювала феодальну роздробленість Угорщини. На межі XIII—XIV століть, після згасання династії Арпадів, угорська корона перейшла у 1301 р. до Анжуйської династії.

Асиміляція – добровільний або вимушений процес розчинення (втрата традицій, мови тощо) раніше самостійного народу (етносу) чи якоїсь його частини в середовищі іншого, як правило, численнішого народу (етносу); засіб досягнення етнічної однорідності.

Бей – тюркський титул і звання, військове і адміністративне, що походить від загальнотюркського титулу «бег» – правитель, вождь, князь, пан. У тюркських мовах цей титул має пряму паралель в термінах, що визначають сімейні відносини – чоловік, глава сім'ї. Спочатку бей був головою самостійного родового, родоплемінного і навіть політичного (державного) територіального підрозділу. У

ранніх тюркських мовах існувало навіть поняття «беглербегі» (з VII ст. – «князь князів»), яке відповідає більш поширеним титулам султана, шахіншаха і т. д. У великих тюркських політичних об'єднаннях – каганатах, султанатах тощо – бег, бей займав певну ієрархічну позицію серед титулованих адміністраторів. У Турецькій імперії низхідна послідовність була такою: паша, бег, ага, ефенді. Титул бег як індивідуалізоване звання могли носити князі Молдавії, Валахії, острова Самос.

Віденський мирний договір, 1809 – договір, укладений між Австрійською імперією та наполеонівською Францією 14.10.1809 у Відні після закінчення австро-французької війни 1809. Австрійська імперія, що зазнала поразки, зобов'язувалася скоротити свою армію до 150 тис. вояків, виплатити значну контрибуцію, визнати всі завоювання Наполеона I в Європі й приєднатися до континентальної блокади, яку здійснювала Франція. За договором Західна Галичина передавалася Великому герцогству Варшавському, Тернопіль з прилеглим до нього округом – з Росії. Віденський мирний договір був скасований рішенням Віденського конгресу 1814-1815.

Відродження – процес відновлення різних сфер (економічної, національної, духовної, культурної, мовної, релігійної та ін.) буття певного народу після їх занепаду. Передбачає наявність відповідних об'єктивних та суб'єктивних передумов. Пов'язане із значним зростанням уваги до проблем і процесів, які свідомо чи несвідомо гальмувалися або замовчувалися в попередні часи, з активізацією діяльності національно свідомих суспільних сил (політичних партій і рухів, громадських організацій, лідерів), а також із підтримкою її державними органами. Відродження спирається на традиції минулих поколінь, але несумісне з реанімацією архаїчних форм. Кінцевою метою відродження є не просто відновлення того, що належить минулому, а відбір із нього лише позитивного й корисного для сьогодення, а також подальший його розвиток. Ті чи інші види відродження можуть взаємодіяти між собою, доповнювати один одного, а темпи В. різних сфер суспільного життя можуть бути різними.

Візантійська імперія (Візантія, Ромейська імперія) – держава, яка виникла внаслідок розпаду Римської імперії на Східну й Західну. Основне населення - греки. До її складу входили Балканський півострів, Мала Азія, північно-східна частина Африки. Назва походить від грецького міста Візантія, на місці якого в 324-330 рр. було закладено столицю Візантійської імперії Константинополь. Державна мова – грецька. Найбільшої могутності досягла в VI ст. за імператора Юстиніана. Після захоплення Константинополя хрестоносцями (1204) Візантійська імперія припиняє (до 1261) своє існування, а в результаті турецької навали в 1453 р. остаточно зникає з політичної карти.

Васальна залежність – форма підлеглості нижчого соціального стану стосовно вищого, підкореної країни щодо країни-завойовниці.

Вашварський мир – мирна угода між австрійською Габсбурзькою монархією та Османською імперією, підписана 10.08.1664 р. за декілька днів після завершення битви під Сентготтгардом. Мир ознаменував закінчення Австрійсько-турецької війни 1663-1664 років. Перемир'я діяло близько 20 років аж до 1683 р., коли прикордонні сутички переросли у повномасштабну війну, кульмінацією якої стала Віденська битва.

Велике переселення народів – гігантські етнічні міграції, які відбулися в Європі у IV-VI ст. Поштовх до великого переселення народів дала навала гунів, які близько 370 р. через Волгу вторглися у Північне Причорномор'я. Разом з аланами, які приєдналися до них, вони виступили проти північночорноморських готів – германських племен, що мешкали тут із першої половини III ст. Спричинений гунською навалою рух готів, переслідуваних гунами та аланами, у межі Римської імперії призвів до утворення низки королівств – вандалів, бургундів, франків, лангобардів та інших, до англосаксонського завоювання Британії. Під тиском гунів відбулося й переселення великих слов'янських мас у VI-VII ст. на Балканський півострів.

Волощина (лат. Valachia) – історична провінція на північ від Дунаю і на південь від Карпат, що існувала там з середини XIV століття до 1859 року, коли вона була об'єднана з Молдавським князівством в Об'єднане князівство Волощини і

Молдови. У XV столітті потрапила у феодальну залежність від Османської імперії. З XVIII століття в країні встановлений фанаріотський режим.

Воло́хи – узагальнювальний термін, що позначає кілька сучасних романомовних народів в Центральній, Східній та Південно-Східній Європі. Групи, які історично називалися волохами включають в себе: сучасних румунів (дако-румунів), арумунів або македонських румунів, морлахів, мегленорумунів і істрорумунів. Майже всі сучасні держави Центральної і Південно-Східної Європи мають корінні нечисленні волоські меншини: Угорщина, Україна, Сербія, Хорватія, Македонія, Албанія, Греція та Болгарія. У Польщі, Чехії, Словаччині, Боснії та Чорногорії волохи були повністю асимільовані слов'янським населенням. Тільки в Румунії та Республіці Молдова волохи нині становлять етнічну більшість.

Го́генцо́ллерни (нім. Hohenzollern) – німецький шляхетний рід швабського походження. Відомий завдяки молодшій гілці, на базі якої виникла династія німецьких монархів: бранденбурзьких курфюрстів, пруських королів і німецьких імператорів. Династія виводиться від франконської гілки швабського графського роду Цоллернів. 1415 року нюрнберзький бургграф Фрідріх VI Гогенцоллерн отримав в лен Бранденбург і під ім'ям Фрідріха I став родоначальником династії Гогенцоллернів у Бранденбурзько-Прусській державі. Представники швабської лінії роду – Гогенцоллерни-Зігмарінгени в 1866–1947 роках займали румунський престол.

Да́кія – держава даків, що жили в пониззі Дунаю. Історична земля Дакія збігалася з територією розселення даків, яка згодом стала римською провінцією Дакія. Сучасна західна частина Румунії.

Дунайські князівства (рум. Principatele Dunărene) – термін наданий Габсбурзькою монархією після підписання Кючук-Кайнарджійського мирного договору (1774), з тим щоб позначити області на нижньому Дунаї Молдовського князівства і Князівства Волощина. Термін використовувався до об'єднання двох князівств у 1859 р. Разом з Трансильванією, Об'єднане князівство Волощини і Молдови склало основу Румунської національної держави.

Експансія – розширення сфери впливу держав, громадських груп, організацій, здійснюване насильницькими або іншими подібними засобами.

Епос (грец. epos - слово, оповідання) - древні історико-героїчні пісні (билини), оповідання про події, передбачувані у минулому, що охоплює буття в його пластичній об'ємності, просторово-часовій протяжності і подієвої насиченості.

Етногенез (від дав.-гр. ἔθνος – «плем'я, народ» і γένεσις – «виникнення, походження») – процес утворення етнічної спільності, походження народів на базі різних етнічних компонентів. Етногенез включає як початкові етапи виникнення якого-небудь народу, так і подальше формування його етнографічних, лінгвістичних і антропологічних особливостей.

Етнос – спільність людей, яка склалась історично, має спільні культуру, мову, звичаї тощо й усвідомлює як свою єдність, так і відмінність від інших подібних спільнот.

Єзуїти (лат. societas Jesu – «Товариство Ісуса») – католицький чернечий орден, заснований у 1537 р. Ігнатієм Лойолою. Затверджений папою Павлом III у 1540 р., у 1550 р. від папи Юлія III орден отримав детальний опис своїх завдань та структури. В умовах поширення протестантизму і критики традиційного чернецтва перед єзуїтами ставилися завдання поширення і захисту віри, а також виховання «добрих католиків», чому служили проповідь, викладання в навчальних закладах і допомога знедоленим. Здійсненню завдань ордену служили централізм та ієрархія; будь-хто з єзуїтів міг жити в миру; було також відсутнє єдине орденське убрання.

Золота Орда – середньовічна імперія під владою монголо-татарських ханів. Заснована Батием в 40-х роках XIII ст. В часи свого розквіту охоплювала Східний Сибір від р. Обі, більшу частину Середньої Азії та величезні території Східної Європи до р. Дністра. У васальній залежності від Золотої Орди від другої половини XIII до кінця XIV ст. перебували й українські землі. Золота Орда об'єднувала різноетнічне населення. Єдність держави забезпечувалася терором, що не рятувало її від періодичних повстань, а також від сепаратистських прагнень монголо-татарських феодалів. Упродовж XIV-XV ст. відбувається поступовий розпад Золотої Орди внаслідок визвольних повстань підкорених народів і відокремлення

самостійних ханств. На початку XVI ст. припиняє своє існування як цілісна держава.

Інтеграція – процес зближення, об'єднання економік, соціальних інституцій певних територій, держав і упорядкування та узгодження їх діяльності в багатьох сферах діяльності.

Ісламізація – в VIII-XIX століттях процес поширення ісламу серед певної спільноти чи регіону. Охоплював Близький Схід, Східну і Південну Європу, Кавказ, Персію, Індію та Північну, Центральну і Східну Африку. Супроводжувався витісненням місцевої релігії, частковою арабізацією чи тюркізацією місцевого населення, культурною експансією мусульманських народів.

Інтервенція – втручання однієї або кількох держав у справи іншої держави або в її взаємозв'язки з третіми державами.

Канун-наме – кодекс законів; збірка султанських законодавчих актів, що не стосувалися шаріату.

Карловицький конгрес, 1698-1699 – міжнародний конгрес, що відбувався в містечку Карловцях (нині м. Карловац, Хорватія) для укладення миру між державами "Священної ліги" (Австрія, Венеція, Польща, Росія) і Османською імперією, яка зазнала поразки у війнах з Лігою. Суперечності між членами "Священної ліги" привели до укладання кожним із них окремого договору з Османською імперією, а Росією – лише угоди про перемир'я на два роки, яку було замінено Константинопольським мирним договором 1700. Польща отримала частину Правобережної України і Поділля, Австрія – більшу частину Угорщини, Трансильванію, Хорватію і майже всю Славонію, Венеція – Морею, острови Архіпелагу, фортеці в Далмації. За Росією залишився Азов.

Католицизм – один з основних напрямів у християнстві. Католики становлять велику частину віруючих в Італії, Іспанії, Португалії, Франції, Бельгії, Австрії, в латиноамериканських державах; серед віруючих католики переважають в Польщі, Угорщині, Чехії. Послідовники католицизму є в Прибалтиці (головним чином у Литві), у західних областях Білорусії, України. Розділення християнської церкви на католицьку і православну сталося в 1054-1204 рр.; у XVI ст. в ході Реформації від

католицизму відколовся протестантизм. Організація католицької церкви відрізняється суворою централізацією, ієрархічним характером; центр – папство, голова – римський папа, резиденцією якого є Ватикан. Джерела віровчення – Святе Письмо і Святий переказ. Особливості католицизму (у порівнянні, насамперед, з православ'ям): додання до «символу віри» (у догмат Трійці) філіюкве, тобто догмата про походження Святого Духа не тільки від Бога-Отця, але й Сина; наявність догматів про непорочне зачаття діви Марії та її тілесне вознесіння, про непогрішність папи; різке розмежування між кліром і мирянами; цілібат.

Коаліція – об'єднання, союз на добровільних засадах держав, групи держав, політичних партій тощо для досягнення спільної мети (наприклад, для формування уряду та участі в ньому).

Колабораціоністи (від франц. співробітники) – зрадники Батьківщини; особи, які співпрацювали з фашистськими загарбниками окупованих ними країн під час Другої світової війни.

Комп'єнське перемир'я - укладене 11.11.1918 в Комп'єнському лісі (Франція) між переможеною Німеччиною, з одного боку, і США, Великобританією, Францією та іншими державами антинімецької коаліції, що отримали перемогу, - з іншого боку; це перемир'я завершило Першу світову війну.

Контрибуція – примусові грошові або натуральні побори з населення; грошова сума, яку за умовами мирного договору держава-переможниця стягує з переможеної держави.

К'уруци (від лат. слова «сгух» - «хрест») – учасники антигабсбурзьких повстань в Королівстві Угорщина в період з 1671 по 1711 роки. Здебільшого куруцями були етнічні угорці, точніше мадари і секеї, але серед них також були присутні словаки та українці.

Легітимність – соціальне визнання, виправданість, обґрунтованість та значущість складових соціально-політичних процесів.

Лежська ліга – військово-політичне об'єднання албанських князів у 1444-1451 роках. Заснована в місті Лежа з ініціативи Скандербєга для боротьби з турецькими завойовниками. Лежська ліга мала свій грошовий фонд, утворений із відрахувань

феодалів – членів ліги, і з частини доходів від видобутку солі в Дурресі. Армія формувалася з феодалських загонів, головнокомандувачем яких став Скандербег, правитель князівства Кастріоті. У 1451 Лежська ліга розпалася.

Меркантилізм (від італ. Mercante – торговець, купець) – перша школа політекономії; економічна політика епохи т. зв. первинного накопичення капіталу, виражалася в активному втручанні держави в господарське життя і проводилася в інтересах купецтва. Для раннього меркантилізму (XV-XVI ст.) характерна теорія грошового балансу, що обґрунтовувала політику, спрямовану на збільшення грошового багатства виключно законодавчим шляхом. Головним елементом пізнього меркантилізму, який досяг розквіту в XVII ст., була система активного торгового балансу. Політика меркантилізму полягала в активному протекціонізмі, у підтримці експансії торгового капіталу, заохоченні розвитку вітчизняної промисловості, особливо мануфактур.

Монархія – форма правління, за якої верховна влада формально (повністю або частково) зосереджена в руках однієї особи – глави держави – спадкоємного монарха.

Монополія, в економіці – ситуація на ринку, яка характеризується наявністю невеликого числа продавців (рідко – єдиного), кожний з яких здатний вплинути на загальний обсяг пропозиції і на ціну товару або послуги. При цьому здійснюється певний контроль над входженням у дану галузь інших фірм як потенційних конкурентів. Бар'єри, що захищають монополію, можуть бути або встановлені державою (у формі патентів, тарифів), або зумовлені перевагою монополіста в технології, що використовується ним, або управлінському ноу-хау, або пов'язані з необхідністю величезних капіталовкладень для ведення господарської діяльності в даній галузі.

Націоналізм – ідеологія і політика, які проголошують націю однією з найвищих цінностей, стверджуючи, що нація має бути вільною, окремим політичним цілим (автономією, суверенною державою).

Нація – історична спільність людей, що складається у процесі формування спільності території, економічних зв'язків, мови, етнічних особливостей культури та характеру.

Неоабсолютизм – цим терміном позначають крім іншого форму правління в Австрійській імперії в 1851-1860 роках, після придушення Березневій революції, яка була орієнтована на проголошення абсолютизму XVIII ст. і відрізнялася відсутністю конституції і парламенту. Завершення періоду неоабсолютизму в Австрії було пов'язано з прийняттям конституційних актів 1860-1861 років – Жовтневого диплома та Лютневого патенту.

Опозиція (лат. *oppositio* – протиставлення) – протидія, опір певній політиці, політичній лінії, політичній дії; організація, партія, група, особа, які виступають проти панівної думки, уряду, системи влади, конституції, політичної системи в цілому.

Османська (Оттоманська) імперія – офіційна назва Туреччини до 1922 р. її утворив на початку XIV ст. правитель турків-огузів Осман I (1288-1326 рр.). У XIV--XVI ст. турецькі володіння поширилися на всю територію Малої Азії, Балканського півострова, на Волощину, Крим. Під натиском турків припинила існування Візантійська імперія, а її столиця Константинополь стала столицею Османської імперії під назвою Стамбул (Істамбул).

Прізенська ліга – національна організація Албанії, створена 10 червня 1878. Була заснована в місті Прізен для протидії здійсненню рішень Берлінського конгресу, за яким деякі прикордонні території тодішньої Османської імперії були передані Чорногорії та Греції. Цей крок викликав широку хвилю обурення на цих територіях, які були заселені етнічними албанцями.

Протекціонізм – економічна політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції. Реалізується за допомогою фінансового заохочення вітчизняної промисловості, стимулювання експорту, обмеження імпорту. Для ранніх стадій капіталізму характерний «захисний» протекціонізм (охорона галузей національної промисловості, що розвиваються); для сучасного етапу характерний «наступальний» протекціонізм (захист найбільш розвинених,

монополізованих галузей промисловості, завоювання зовнішніх ринків шляхом експорту капіталу, демпінгу і т. д.).

Революція 1989 р. у Румунії – у березні 1989 р. шість опозиціонерів відправили Н. Чаушеску відкритого листа, звинувативши його в порушенні прав людини, насильстві над конституцією та руйнуванні економіки. Президент відповів, що перебудова в горбачовському дусі не потрібна, і продовжував наполягати на своєму плані «систематизації». У грудні 1989 р. в місті Тімішоара на знак протесту проти депортації угорського пастора спалахнуло повстання, яке закінчилося смертю сотень людей, коли Чаушеску наказав армії стріляти в натовп. Наступного дня почалися протести в більшості міст, а через п'ять днів, 22 грудня 1989 р., подружжя Чаушеску змушене було рятуватися втечею на вертольоті зі штаб-квартири РКП. Незабаром вони були схоплені й після швидкого суду страчені (25 грудня). Влада була передана шести авторам відкритого листа березня 1989 р. та іншим екскоммуністам, що об'єдналися у Фронт національного порятунку (ФНП). У травні 1990 р. ФНП виграв вибори, було створено уряд під керівництвом П. Романа. На президентських виборах переміг І. Ілієску. У червні 1990 р. тисячі шахтарів рушили в похід на Бухарест; б'ючи демонстрантів і перехожих, вони розгромили офіси опозиційних партій та газет. Після цього уряд заборонив продовження протестів і вжив заходів щодо лібералізації економіки. Початок 1998 р. в Румунії ознаменувався внутрішньополітичною кризою. Хід реформ не прискорився, а рівень життя населення не підвищився; за 10 років з часу скасування комуністичного правління країна так і не просунулася шляхом економічного розвитку.

Революція 1848-1849 рр. в Угорщині почалася 15.03.1848 народним повстанням у Пешті. Створений у березні уряд відмінив кріпацтво і провів інші реформи, але не визнав проголошену в травні хорватським сабо-ром національну автономію Хорватії, Славонії, Далмації. Це дозволило Габсбургам використати хорватські війська проти угорської революції. 11 вересня в Угорщину вторглася хорватська армія, для боротьби з якою 21 вересня був створений Комітет захисту батьківщини (з жовтня революційний уряд) на чолі з Л. Кошутом. Комітет сформував

революційну національну армію, яка завдала кілька поразок австрійським і хорватським військам. Однак у січні 1849 р. габсбурзькі війська зайняли Пешт, революційний уряд переїхав у Дебрецен, де 14.квітня парламент проголосив повну незалежність Угорщини і скинення Габсбургів з угорського престолу. У травні Кошута було обрано верховним правителем країни. Ліберальне дворянство пішло на угоду з Габсбургами. Австрійський імператор закликав на допомогу російського царя; у травні в Угорщину були введені війська інтервентів. 13.08.1849 угорська армія капітулювала біля фортеці Вілагош.

Революція 1956р. в Угорщині – народні виступи проти комуністичного режиму в Угорщині, придушені за допомогою військового втручання СРСР. «Відлига», що наступила в соціалістичному таборі після смерті Сталіна (1953), особливо глибоко торкнулася Угорщини. У липні 1953 р. новий уряд на чолі з І. Надем став на шлях відмови від курсу на прискорену індустріалізацію та колективізацію на радянський зразок. У країні почалося пожвавлення суспільного життя, були звільнені політв'язні. «Новий курс» спочатку був підтриманий керівництвом СРСР, однак незабаром викликав у Москві явну стурбованість. Внаслідок контрнаступу про-радянських сил на чолі з першим секретарем центрального керівництва Угорської партії трудящих (УПТ) М. Ракоші весною 1955 р. І. Надь був зміщений зі свого поста. Спроба контрреформ дала поштовх формуванню внутрішньопартійної опозиції, що активізувалася після XX з'їзду КПРС (1956). Головним її форумом став дискусійний клуб молодого інтелігенції — Гурток Петефі. Посол СРСР в Угорщині Ю. В. Андропов відстоював інтереси консервативних сил в угорському керівництві. Однак Будапешт, який у липні 1956 р. відвідав член Президії ЦК КПРС А. І. Мікоян, дав згоду Москві на відставку Ракоші. У жовтні напруження посилювалося, відбулася багатотисячна демонстрація (6 жовтня). Демонстрація, що почалася 13 жовтня в Будапешті на підтримку реформаторських сил в Польщі, переросла в збройне повстання. Введення радянських військ у Будапешт з метою демонстрації сили, у ніч на 24 жовтня додало повстанню чітко вираженого національного характеру. По всій Угорщині відбувався розпад партійно-державних структур, влада перейшла до революційних комітетів, що стихійно формувалися, і

робітничих рад, відроджувалася багатопартійність. 24 жовтня І. Надь знову очолив уряд. Він пішов на зближення з повстанцями, визнав законність вимог про виведення радянських військ з території країни і проведення вільних виборів. Президія ЦК КПРС на чолі з М. С Хрущовим спочатку схилилася до пошуків політичних засобів урегулювання конфлікту. Але Суецька криза кінця жовтня (агресія Великобританії, Франції та Ізраїлю проти Єгипту, що націоналізував Суецький канал), була сприйнята Москвою як симптом недопустимого послаблення радянського впливу у світі, спонукавши тим самим керівництво КПРС до демонстрації військової сили в Угорщині. 31 жовтня було ухвалено рішення про нову воєнну акцію. 1 листопада на знак протесту проти введення нових військ з СРСР І. Надь проголосив вихід Угорщини з Організації Варшавського договору і звернувся до ООН з проханням про захист суверенітету. 4 листопада його уряд було скинуто внаслідок наступу радянських військ на Будапешт. Бойові дії за участю 17 радянських дивізій продовжувалися до 10-11 листопада. Внаслідок угорських подій загинуло бл. 3 тис. чоловік (бл. 2 тис. 400 угорців і бл. 600 військовослужбовців Радянської Армії). Більше ніж 190 тис. угорців емігрували. І. Надь і деякі міністри з його уряду були осуджені й страчені (1958). Уряд Я. Кадара, утворений в Москві, за підтримки СРСР відновив однопартійну систему.

Секéї – етнічна група мадярів у Румунії. Іншою відомою мадярською етнічною групою в Румунії є *чанго*, що проживають у Румунській Молдові.

Сіпахи (спахії) – 1) Турецькі феодалы, що отримували земельне пожалування (тімар, зеамет) за несення військової служби. 2) Воїни султанського кавалерійського корпусу.

Тоталітаризм – одна з форм держави, що характеризується її повним (тотальним) контролем над усіма сферами життя суспільства, фактичною ліквідацією конституційних прав і свобод, репресіями відносно опозиції та інакодумців.

Трансільванія або Семигород – історична область на півночі Румунії. До 1918 переважно у межах Угорщини (у її східній частині), пізніше у північно-західній

Румунії; до Трансільванії зазвичай включають також Мармарошину, Кришану і Банат.

Тріанонський договір – мирний договір, укладений 4 червня 1920 року між союзними державами Антанти у Першій світовій війні та Королівством Угорщина. Остання погодилася на значні обмеження та втрату територій, у тому числі Закарпаття та усїєї Словаччини на користь Чехословацької республіки.

Троїстий союз 1882р. – військово-політичний блок Німеччини, Австро-Угорщини та Італії. У 1904 – 1907 рр. на протипагу Троїстому союзу було створено блок Великобританії, Франції і Росії (Антанта).

«Цивілізація» (від лат. *civilis* — цивільний, громадянський) – поняття не має чіткого загальноповизнаного тлумачення. Іноді цей термін використовують як синонім культури. Частіше під цивілізацією розуміють певний рівень суспільного розвитку, матеріальної і духовної культури.

Ясир - (від турецького *esir*) невільник, полонений.

Хронологія

Угорщина

- 9 ст. до н.е. – завоювання римлянами Задунав'я
- 10 ст. до н.е. – створення провінції Паннонія
- 453 – смерть Аттіли, розпад Гунської держави
- 796 – розпад Аварського каганату
- 830 – вихід угорців з-під влади хазар
- 837 (839) – Поява угорців на нижньому Дунаї
- 894 – Похід угорців до Паннонії
- 902-906 – Похід угорців до Великої Моравії
- 972-997 – правління князя Гези
- 997-1000 – правління князят Іштван (Штефан)
- 1001 – заснування Угорського королівства
- 1074-1077 – правління Гези I
- 1077-1095 – правління Ласло I Святого
- 1102 – початок захоплення Хорватії
- 1105 – взяття Спліта, Трогира, Задара, острова Арбі. Коронація Кальмана в якості короля Хорватії та Далмації
- 1222 – Золота булла
- 1232 – перше свідчення про створення дворянського самоврядування в комітатах
- 1241-42 – татаро-монгольське вторгнення
- 1290 – передача Рудольфом Габсбургом своєму синові Альбрехту Угорщини в «спадкове володіння»
- 1301 – кінець династії Арпадів
- 1389 – перший напад турецьких загонів на Угорське королівство
- 1433 – вторгнення гуситів до Верхньої Угорщини
- 1438 – вторгнення турецьких загонів до Трансільванії
- 1444 – поразку від турецьких військ під Варною
- 1446-1452 – правління Яноша Хуньяді

- 1445 – перемога Хуньяди над турками біля Тирговіште. Вторгнення угорців до Австрії
- 1446 -перемога Хуньяді над Владом Цепешем
- 1458-1490 – правління короля Матяша Хуньяді
- 1526 – битва під Мохачем
- 1526 – початок перебування Габсбургів на угорському троні (Фердинанд I)
- 1602 – взяття турками Секешфехервара, а Габсбургами – Пешта
- 1683-1699 – національно-визвольний рух проти панування Габсбургів Бочкаї, Бетлена, Ракоці, Тьокьолі. Звільнення Угорщини від турків
- 1686 – звільнення Буди від турецьких військ
- 1703-1711 – національно визвольна боротьба Ференца Ракоці
- 1711 – Сатмарський мир
- 1740-1780 – правління Марії Терезії
- 1741 – заснування театру при королівському палаці
- 1780-1790 – правління Йосипа II
- 1771-1778 – запровадження панщинних патентів
- 1806 – проголошення Австрійської імперії
- 1848-1849 – угорська революція
- 1867 – утворення Австро-Угорської монархії
- 1873 – об'єднання Пешту та Буди (Будапешта)
- 1914 – 1918 участь Угорщини у першій світовій війні
- 1920 – Трианонський мирний договір
- 1920-1944 – режим Міклоша Хорті.
- 1938, листопад – перший Віденський арбітраж
- 1940, серпень другий Віденський арбітраж
- 1944 – окупація Угорщини фашистськими військами
- 1948-1956 – режим Матяша Ракоші
- 1955 – Угорщина вступила до ООН.
- 1956, жовтень – початок демократично-національного повстання
- 1989, жовтень – проголошення Угорської Республіки

- 1994 – асоційований член Європейського Союзу
- 1994 – асоційований член Західноєвропейського Союзу
- 1999 – член НАТО
- 2004 – член Європейського Союзу.

Румунія

- VI ст. до н.е. – на територію країни прийшли племена скіфів
- III ст. до н.е. – розселення кельтських племен
- I ст. до н.е. – утворився великий племінний союз даків (цар Децебал)
- 106 – країна підкорена римлянами. Римська провінція Дакія
- 271 – римляни залишили територію Дакії
- VII ст. – переселення в країну слов'янських племен
- VIII ст. – в складі I Болгарського царства
- XI ст. – вторгнення племен печенігів і половців
- XIII ст. – вторгнення татаро-монголів
- XIV ст. – заснування самостійних князівств Валахії та Молдавії
- XVI ст. – обидва князівства потрапили під владу Османської імперії
- 1541 – заснування на півночі країни князівства Трансільванія
- 1812 – частина Молдавії увійшла до складу Росії
- 1829 – автономія румунських князівств у складі Туреччини
- 1862 – створення єдиної держави Румунії
- 1877, травень – в результаті російсько-турецької війни стало можливим проголошення незалежності країни
- 1881 – Румунія стала королівством
- 1912-1913 рр. – участь у II Балканській війні. Румунія отримала територію Південної Добруджі
- 1916р – вступ Румунії в I світову війну на боці Антанти
- 1916-1918 рр. – окупація країни німецько-австрійськими військами
- 1919 – територія Румунії збільшилася в два рази (приєднання всієї Добруджі, Трансільванії і Північної Буковини)

1940 – під тиском СРСР Румунія передала йому території Бессарабії і Північної Буковини. Втрата Північної Трансільванії і Південної Добруджі. Приєднання країни до Берлінського пакту і вступ німецьких військ до Румунії

1941-1944 – участь у війні проти СРСР на боці Німеччини

1944 – вступ в країну Радянської армії і оголошення війни Німеччині

1947 – зречення від престолу короля Міхая і проголошення Румунської Народної Республіки. Влада в країні захопили комуністи.

1955 – Румунія - учасник Варшавського Договору

1958 – виведення військ СРСР з країни

1965 – правителем Румунії став Чаушеску

1968 – відмова ввести війська Румунії в Чехословаччину

1989 – страта Чаушеску і крах комуністичного режиму в країні

1990, травень – перші вільні президентські та парламентські вибори

1991 – прийняття нової Конституції

2004, березень – Румунія стала членом НАТО

2007, січень – Румунія вступила в ЕС

Албанія

1443 – Георгій Кастріоті (Скандербег) звільнив місто Круя в Середньої Албанії від османів і підняв албанський прапор.

1912 – війна між Туреччиною і Чорногорією в Албанії.

1912, листопад – 1 Албанія проголошує незалежність від Туреччини

1912, листопад – прийнятий албанський національний прапор

1913, липень – Албанія стає суверенною під час правління Вільгельма фон Віда

1913, вересень – сербські війська входять в Албанію

1914, березень – принц Вільгельм фон Вид стає королем Албанії

1914, вересень – принц Вільгельм фон Вид залишає Албанію

1925, січень – Албанія проголошена республікою

1926, липень – офіційно визначені албанські кордони.

1926, листопад – Італія та Албанія підписали мирну угоду

1928, вересень – Албанія стає царством, начолі з королем Зогу I

- 1936, листопад – падіння уряду Фрашері
- 1939, квітень – Італія вторгається в Албанію.
- 1944, листопад – визволення Албанії з під нацистського контролю
- 1946-10-22 - 2 англійських кораблі тонуть біля берегів Албанії.
- 1949-04-09 - Міжнародний суд ООН визнав Албанію відповідальною за інциденти в протоці Корфу і зобов'язав відшкодувати збиток Великобританії.
- 1944-1985 – Енвер Ходжа фактичний керівник Народної Соціалістичної Республіки Албанії
- 1955, травень – вступ Албанії до Організації Варшавського Договору
- 1961 – початок політичної ізоляції Албанії
- 1961, грудень – СРСР і Албанія розірвали дипломатичні відносини.
- 1968, вересень – вихід Албанії з ОВД
- 1970, листопад – Нідерланди і Албанія підписують угоду про дипломатичні відносини
- 1976, грудень – запровадження Конституції АНР
- 1985, квітень – Раміз Алія очолює Албанську партію праці
- 1991, березень – проведення перших багатопартійних виборів в Албанії
- 1992, квітень – президентом Албанії стає Салі Беріша
- 1998, листопад - 11-28 – прийняття нової Конституції
- 2001, липень – домовленість про становище албанської меншини в Республіці Македонія
- 2009, квітень –вступ Албанії до НАТО.

РЕКОМЕНДОВАНИ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Албанія

1. Арш Г.Л., Сенкевич И. Г., Смирнова Н.Д. Краткая история Албании. М., 1992.
2. Арш Г.Л. Албания и Эпир в конце XVIII – начале XIX в. (Западнобалканские пашалыки Османской империи). М., 1963.
3. Автономный край Косово и Метохия: факты. Белград, 1998.
4. Багламая Дж. К истории национально-освободительного фронта в Албании// Вопросы истории. 1958. №8.
5. Васильев С.В., Пимоненко И.С., Пиковайлова Т.А., Решетникова О.Н. Некоторые проблемы социально-политического развития Болгарии, Румынии, Югославии и Албании в послевоенный период// Балканские исследования М., 1979. Вып. 5. Основные проблемы балканистики в СССР.
6. Десницкая А.В. Албанская литература и албанский язык. Л., 1987.
7. Иванова Ю.В. Северная Албания в XIX – начале XX в.: Общественная жизнь. М., 1973.
8. История Балкан: Век восемнадцатый. М., 2004.
9. Искендеров П.А. Албанский вопрос и экономические, политические и культурные аспекты истории Балкан в начале XX в.//Национальный вопрос в Восточной Европе: прошлое и настоящее/ Отв. Ред.М.Д. Ерещенко. М., 1995.
- 10.Ислями С. Семейная община албанцев в период распада (конец XIX- середина XX в.)// Советская этнография. 1952. №3.
- 11.Курбатов Г.Л. Скандербег – народный герой Албании. Л., 1961.
- 12.Макушев В.В. Исторические разыскания о славянах в Албании в средние века. Варшава, 1871.
- 13.Нестеров А.В. Краткий очерк развития просвещения и культуры в Народной Республике Албании. М., 1958.
- 14.Памятники обычного права албанцев османского времени/ Составитель, автор вводного текста и комментариев Ю.В. Иванова. М., 1994.

15. Решетникова О.Н. Албания в межбалканской политике в первой половине 30-х годов XX в. // Материалы к VI международному конгрессу по изучению стран Юго-Восточной Европы (София, август 1989 г.): история, этнография. М., 1989.
16. Селищев А.М. Славянское население в Албании. София, 1931.
17. Сенкевич И.Г. Албания в период Восточного кризиса (1875- 1881гг.). М., 1965.
18. Сенкевич И.Г. Младотурецкая революция 1908 г. и албанское национально-освободительное движение // Советское востоковедение. 1958. №1.
19. Сенкевич И.Г. Освободительное движение албанского народа в 1905-1912 гг. М., 1959.
20. Силаев Е.Д. Албания. М., 1953.
21. Смирнова Н.Д. Албания // Формирование национальных независимых государств на Балканах. Конец XVIII в. – 70-е гг. XIX в. М., 1986.
22. Смирнова Н.Д. История Албании в XX веке. М., 2003.
23. Смирнова Н.Д. Из истории национально-освободительной борьбы албанского народа в период второй мировой войны (1939-1944) // Вопросы истории. 1952. №2.
24. Смирнова Н.Д. Из истории итальянской агрессии в Албании (1938-1941гг.) // Новая и новейшая история. 1957. №3.
25. Смирнова Н.Д. Образование Народной Республики Албании. М., 1960.
26. Смирнова Н.Д. Политика Италии на Балканах 1922-1935 гг. М., 1979.
27. Улуныян А. А. Албания после коммунизма (1985-1997 годы) // Общественные науки и современность. 1997. №4.
28. Фрашери К. История Албании. (Короткий обзор). Тирана, 1964.
29. Худoley К.К. История Албании, СПб., 2005.
30. Центральноевропейские страны на рубеже XX-XXI веков. Аспекты общественно-политического развития. М., 2003.

Угорщина

31. Авербух Р.А. Революция и национально-освободительная борьба в Венгрии 1848-1849 гг. М., 1965.
32. Австро-Венгрия. Опыт многонационального государства. М., 1995.
33. Андрош Секей. Краткая история Венгрии. Будапешт, 1975.

- 34.Борецкий-Бергфельд Н.П. Борьба Венгрии за независимость. М., 1906.
- 35.Борецкий-Бергфельд Н.П. История Венгрии в средние века и новое время. СПб., 1908.
- 36.Бузинкай Геза. Венгрия: страницы истории. Будапешт, 2003.
- 37.Власть, общество, реформы. Центральная и Юго-Восточная Европа. Вторая половина XX века. М., 2006.
- 38.Грот К.Я. Новые труды по истории Венгрии. СПб., 1883.
- 39.Исламов Т.М. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней. М., 1991.
- 40.История Венгрии. В 3-х тт. М., 1972.
- 41.Ласло Контлер. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы. М., 2002.
- 42.Митрофанов П.П. Опозиция реформе Иосифа II в Венгрии. СПб., 1905.
- 43.Ореус И. И. Описание Венгерской войны 1849 г. СПб., 1880.
- 44.Освободительная борьба Ракоци. М., 1953.
- 45.Очерки новой и новейшей истории Венгрии. М., 1953.
- 46.Палаузов С.Н. Ян Хуняди. Историческая характеристика. СПб., 1860.
- 47.Пушкаш А.И. Венгрия в годы Второй мировой войны. М., 1966.
- 48.Хаванова О.В. Нация, отечество, патриотизм в венгерской политической культуре: движение 1790 г. М., 2000.
- 49.Шушарин В.П. Ранний этап этнической истории венгров. М., 1997.

Румыния

- 50.Березняков Н.В. Революционное и национально-освободительное движение в Дунайских княжествах в 1848-1849 гг. Кишинев, 1955.
- 51.Виноградов В.Н. Крестьянское восстание 1907 г. в Румынии. М., 1958.
- 52.Виноградов В.Н. Румыния в годы первой мировой войны. М., 1969.
- 53.Виноградов В.Н. Очерки общественно-политической мысли в Румынии. Вторая половина XIX- начало XX в. М., 1975.
- 54.Виноградов В.Н., Карпещенко Е.Д., Лебедев Н.И., Языкова А.А. История Румынии нового и новейшего времени. М., 1964.

55. Восточный вопрос во внешней политике России. Конец XVIII – начало XX в. М., 1978.
56. Гонца Г.В. Молдавия и османская агрессия в последней четверти XV – XVI в. Кишинев, 1984.
57. Грекул Ф.А. Аграрные отношения в Молдавии в XVI – первой половине XVII в. Кишинев, 1961.
58. Ерещенко М.Д. Королевская диктатура в Румынии, 1938-1940. М., 1979.
59. История Румынии, 1848 – 1917. М., 1971.
60. История Румынии, 1918 – 1870. М., 1971.
61. Краткая история Румынии с древнейших времен до наших дней. М., 1987.
62. Лебедев Н.И. Румыния в годы второй мировой войны. М., 1961.
63. Мохов Н.А. Молдавия эпохи феодализма. Кишинев, 1964.
64. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XV – XVI вв. М., 1984.
65. Раннефеодальные государства на Балканах, VI – XII вв. М., 1985.
66. Шушарин В.П. Крестьянское восстание в Трансильвании (1437-1438). М., 1963.
67. Языкова А.А. Румыния накануне второй мировой войны. М., 1963.